

AZERBAJYCAN ÜLKE RAPORU

TÜRKİYE TOHUMCULAR BİRLİĞİ

MAYIS 2024

İÇİNDEKİLER

1. GENEL BİLGİLER.....	4
1.1.Künye.....	4
1.2.Coğrafi Konumu ve İklimi.....	4
1.3.Doğal Kaynaklar ve Çevre.....	5
1.4. Siyasi ve İdari Yapı.....	5
1.5.Nüfus ve İşgücü Yapısı.....	5
2.GENEL EKONOMİK DURUM.....	5
2.1. Temel Ekonomik Göstergeler.....	5
2.2. Doğrudan Yabancı Yatırımlar	7
2.3. Yatırımda Öncelikli Alanlar.....	8
3. SEKTÖRLER.....	8
3.1.Tarım.....	8
3.1.1. Tohumculuk.....	10
3.1.2.Hayvancılık.....	14
3.1.3. Balıkçılık.....	14
3.2. Enerji	14
3.3. Sanayi.....	15
3.4. Madencilik	16
3.5. Turizm.....	16
3.6. İnşaat ve Müteahhitlik Hizmetleri.....	16
3.7. Ulaştırma ve Telekomünikasyon.....	17
4.TİCARET.....	17
4.1.Genel Durum.....	17
4.2.Türkiye ile Ticaret.....	19
4.2.1.Genel Durum.....	19
4.2.2.İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller.....	22
4.3.Tarifeler, Diğer Vergiler.....	22

4.4. Dış Ticaret Politikası ve Uygulamaları.....	22
4.4.1.İhracat İşlemleri.....	23
4.4.2.İthalat İşlemleri.....	23
4.4.3.Gümrük Vergileri	23
4.4.4. Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme.....	23
5.PAZAR DURUMU	24
5.1. Fırsatlar.....	24
5.2. Zorluklar.....	24
5.3.Dağıtım Kanalları.....	24
5.4. Tüketici Tercihleri.....	24
5.5. İş Adamlarının Dikkat Etmesi Gereken Hususlar.....	25
5.6.Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları	25

1. GENEL BİLGİLER

1.1.Künye

Resmi Adı	Azerbaycan Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	Başkanlık Tipi Cumhuriyet
Nüfus	10.180.770 (IMF, 2023)
Dil	Azerbaycan Türkçesi
Başlıca şehirleri	Bakü, Sumgayt, Gence, Mingaçevir, Khirdalan, Şirvan
Etnik Yapı	Azeriler(%90,6),Lezginler(%2,2),Ruslar(%1,8),Ermeniler(%1,5)
Başkent	Bakü
Bağımsızlık Tarihi	30 Ağustos 1991
Yüzölçümü	86.600 km ² / Ekilebilir alan %23,6
GSYİH (Milyon \$)	72,4 Milyar Dolar (IMF, 2023)
KBGSYİH (\$)	7.126,2 (IMF, 2023)
Büyüme Oranı (%)	1,1 (IMF, 2023)
Cumhurbaşkanı	İlham Aliyev
Başbakan	Ali Asadov
Para Birimi	Manat (AZN) (1 AZN=18,94 TL)
Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar	ADB, BSEC, CE, CICA, CIS, EAPC, EBRD, ECO, FAO, GCTU, GUAM, IAEA, IBRD, ICAO, ICRM, IDA, IDB, IFAD, IFC, IFRC, ILO, IMF, IMO, Interpol, IOC, IOM, IPU, ISO, ITSO, ITU, ITUC, MIGA, NAM (gözlemci), OAS (gözlemci), OIC, OPCW, OSCE, PFP, SECI (gözlemci), UN, UNCTAD, UNESCO, UNIDO, UNWTO, UPU, WCO, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO (gözlemci)

1.2.Coğrafi Konumu ve İklimi

Azerbaycan, Orta Asya, Orta Doğu ve Ön Asya'nın tam ortasında (Büyük Kafkaslar ile Küçük Kafkaslar arasında), tarihi ve ticari geçit yollarının üzerindedir. Kuzeyinde Gürcistan (480 km) ile Rusya Federasyonu'na bağlı Dağıstan Özerk Cumhuriyeti (390 km), güneyinde İran İslam Cumhuriyeti (756 km), batısında Ermenistan (1.007 km) ve Türkiye Cumhuriyeti (Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ile (11 km) uzunluğunda ortak sınırı bulunmaktadır, doğusunda ise Hazar Denizi yer almaktadır.

86.600 km²lik toplam araziye (%11,5 orman, %1,6 su havzası, %50 tarıma elverişli topraklardır ki, bunun %27'si otlaklar ve %36,9 diğer topraklardır) sahip olan Azerbaycan 44-52 doğu meridyenleri ve 38-42 kuzey paralelleri üzerinde yerleşmektedir. Dünyada en büyük göl olan Hazar Denizi 400.000 km² büyüklüğünde olup, en derin yeri 1.025 metredir. Azerbaycan'ın ortalama deniz seviyesinden yüksekliği 657 metredir. Dağlık arazi Büyük Kafkas, Küçük Kafkas ve Talış Dağlarından oluşur. Kür-Aras ovası en büyük düzlüktür.

İklim açısından büyük çeşitlilikler taşıyan Azerbaycan dünyadaki 11 iklim kuşağından 9'unu barındırmaktadır. Doğu ve orta kısımları alçak ve düzlük olduğu için, kışları ılık, yazları çok sıcak geçer. Güney doğu kısmı ise nemli subtropikal iklime sahiptir. Bölgeye düşen yıllık yağış miktarı 1.200-1.400 mm.dir. Diğer bölgeler ise, kurak ve yarı kurak görünüme sahiptir.

1.3.Doğal Kaynaklar ve Çevre

Azerbaycan diğer Kafkas ülkelerine göre geniş topraklara sahiptir. Ülke topraklarının yaklaşık % 55'i tarımsal arazilerden, % 2,5'i ise kentsel alanlardan oluşmaktadır. Toprakların % 12'si ise ormanlık arazidir. Trans-Kafkas ülkeleri içinde çevre kirliliğinin en fazla olduğu ülke Azerbaycan'dır. Yağış miktarı düşük olmakla birlikte Azerbaycan yeterli taze su rezervine sahiptir. Ancak yüzey suyu kirlidir. Nüfusun dörtte biri güvenli suya ulaşmakta sorun yaşamaktadır. Sınai üretimi düşük olmasına rağmen hava kirliliği halen yüksek düzeydedir. Tarımsal arazi verimliliği de uzun yıllar boyunca yetersiz drenaj ve sulama nedeni ile topraktaki tuz oranının artmasına bağlı olarak düşmüştür.

1.4.Siyasi ve İdari Yapı

Azerbaycan Parlamentosu, 31 Ağustos 1991'de ülkenin bağımsızlığını ilan etmiştir. Ülkenin yönetim biçimi demokratik, hukuka dayalı, laik, üniter bir cumhuriyettir. Başkanlık sistemi geçerlidir ve Cumhurbaşkanlığı seçimi beş yılda bir yapılmaktadır. Cumhurbaşkanı, hem devletin ve hem de icranın başıdır. Azerbaycan Milli Meclisi 125 milletvekilinden oluşmaktadır. Azerbaycan, 10 iktisadî bölgeye ayrılmış olup, bu bölgeler 14 büyükşehir, 66 rayon ve 78 şehirden oluşur. Nahcivan, Azerbaycan ile kara bağlantısı bulunmamasına rağmen Azerbaycan'a bağlı bir özerk cumhuriyettir.

1.5.Nüfus ve İşgücü Yapısı

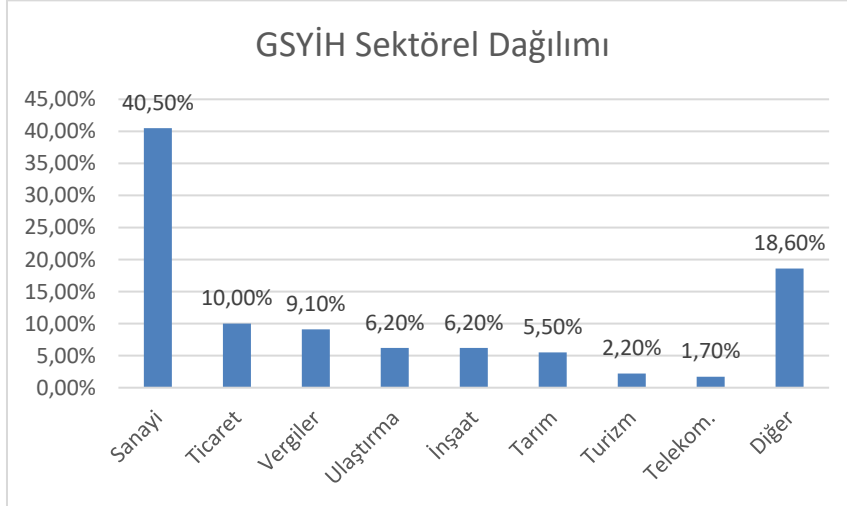
Azerbaycan Cumhuriyeti'nin nüfusu 10 milyon kişiye yükselmiştir. Nüfusun % 54,5'i şehirlerde, % 45,5'i ise köylerde yaşamaktadır. Nüfusun % 49,8'i erkek, %50,2'i ise kadındır. Ülkede çalışabilir nüfus toplam nüfusun % 51'ini oluşturmaktadır. Azerbaycan, diğer dağılan SSCB ülkelerinde olduğu gibi, 1990'lardan itibaren kentlerde yaşayan nüfusunun bir kısmını kaybetmiştir. Bunda çoğunluğu kentlerde yaşayan etnik azınlıkların ülke dışına göç etmesi önemli rol oynamıştır. 2003 yılından itibaren kentsel nüfusta yeniden artış gözlenmeye başlamıştır. Kentsel nüfusun toplam nüfusa oranı 2010 yılı itibarı ile %53'e çıkmıştır. Kentsel nüfusun artışında petrol sektöründeki gelişmeye bağlı olarak artan yeni iş olanakları etkili olmuştur.

Ülkede 1920'lere kadar Arap alfabesi kullanılmış, 1929 yılında Latin alfabesine geçilmiştir. Ancak, 1939 yılında zorunlu olarak Kiril alfabesine geçilmiştir. 1992 yılında Türkçeden örnek alınarak yeni bir Latin alfabesi oluşturulmuş olup, 2001'den beri zorunlu olarak kullanılmaktadır. Bağımsızlıktan sonra devlet, Rusçanın kullanımını aşamalı olarak kaldırmaya başlamıştır. Ancak Rusça halen yaygın olarak kullanılmaktadır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

2.1. Temel Ekonomik Göstergeler

2023	
GSYİH	72,4 Milyar \$
Gsyih kişi başına	7.126,2 \$
Enflasyon	%8,8
Dış borç stoku	6,5 milyar\$
1\$	1,7 manat (sabit kur)
Büyüme	%2,76
Asgari ücret	345 Manat(203 Dolar)
Ortalama Aylık Ücret	933,8 Manat (549,3 Dolar)

Kaynak: Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesi,2023

Ülkenin GSYİH ndan en büyük payı %40,50 ile sanayi almakta, bununla birlikte GSYİH içinde tarımın payı %5,50' dir.

Ülkedeki işsiz sayısının toplam işgücüne oranının 2024 yılında %5 olacağı ve işsizliğin yüksek olduğu ülkeler arasında 81. sırayı alacağı tahmin edilmektedir.

	2022	2023	2023/2022 Değişim	2023(1-3)	2024(1-3)	2024/2023 Değişim
GSYİH (Cari Fiyatlar - SAGP milyar \$)	78,7	72,4	-8,0	17,8	17,1	-3,9
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	4,6	1,1	---	0,4	4,0	---
Kişi Başına Düşen GSYİH (Cari Fiyatlar- \$)	7.818,9	7.126,2	-8,9	1.759,5	1.680,3	-4,5
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	13,9	8,8	---	13,8	1,0	---

Cari İşlemler Dengesi (milyar\$)	23.478,1	8.329,4	-64,5	3.376,2	---	---
İşsizlik Oranı (%)	5,6	5,5	---	5,6	5,5	---

Kaynak: Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesi
KIRMIZILAR TAHMİNİ DEĞERLERMİ?BELİRTELİM

Toplam İhracat: 33,9 Milyar ABD Doları (2023)

Toplam İthalat: 17,3 Milyar ABD Doları (2023)

Yeniliklere hızla adapte olan Azerbaycan, SSCB'nin dağılması ile uzmanlaşma ve iş bölümüne dayalı ekonomik yapılanmanın sona ermesine, Ermenistan savaşı ve Çeçenistan sorunu nedeniyle, ülke sanayii için gereken ara mallarının ithalat yollarının kapanmasına rağmen bütün bu darboğazları aşmayı başarmıştır.

Petrol fiyatlarının yüksek seyrettiği dönemde hızla büyüyen ve parlak bir dönem geçiren Azerbaycan, 2014'ün yarısında görülmeye başlanan petrol fiyatlarındaki düşüşten en çok etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. Gelirlerin azaldığı, bir yıl içinde %100'ü bulan devalüasyonlar sonucunda risklerin önlenmesi ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için gerekli olan kapsamlı bir reform hazırlığına girişilmiştir. İlk aşamada, gümrükler, transit geçişler, bankacılık ve vergi sistemi ile üretim ve ihracat teşviklerinde bunun yansımaları görülmüştür. Son olarak, Azerbaycan'ın ekonomisini çeşitlendirmek amacıyla oluşturduğu uzmanlar grubunun uzun süredir üstünde çalıştığı, milli ekonomiye ve on bir farklı sektöre ilişkin stratejik yol haritaları Cumhurbaşkanı Aliyev tarafından 6 Aralık 2016 tarihinde onaylanmıştır.

Azerbaycan ekonomisinde, sanayi sektörünün önemli bir bölümünü yaklaşık 20 yıl önce kurulan ağır sanayi oluşturmaktadır. Ağır sanayi içinde en önemli sektörler demir, alüminyum ve çimento olup, çoğu petrol sanayinin gelişiminden sonra ihmal edilmiştir. Ülke sanayisinin tekrar canlanmasına yönelik olarak, Azerbaycan'da 2014 yılı "sanayi yılı" ilan edilmiştir. Reel sanayi üretiminin hızla düşmesine rağmen, konut inşası, kırsal altyapı çalışmaları ve ulaşım altyapısının iyileştirilmesinden dolayı inşaat sektörü son iki senedir çok hızlı büyümüştür. Hizmet sektörü de ulaşım ve iletişim alanlarında yaşanan gelişmelerden dolayı hızlı bir biçimde büyümüştür. Bankacılık sektördeki varlığın yarısından fazlasını oluşturan iki devlet bankası tarafından yönetilmektedir. Petrol dışı alanlarda yapılan yatırımların artış kaydetmesine rağmen, IMF, ülkede enerji sektörü dışında kalan iş sektörlerinin halen oldukça zayıf görüldüğüne dikkat çekmektedir. Özellikle, gelişmemiş hukuk sistemi, rekabet koşulları önündeki engeller ve finansal sistemde yaşanan sorunların petrol dışı alanların büyümesinin önündeki en önemli engeller olduğunu belirtmektedir. Azerbaycan'da ekonominin büyük bir bölümü hala devlet tarafından yönetilmektedir. Pek çok kamu işletmesi kendi alanlarında tekeldir. Söz konusu işletmeler yüksek fiyatlar belirlemekte ve mal arzını kısıtlamakta olup, çoğu zaman mal alımında da önemli bir paya sahiptir.

2.2. Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Doğrudan yabancı yatırımcılar Azerbaycan'ın ekonomik canlanmasında anahtar rolü oynamıştır. Azerbaycan ülkedeki ekonomik sorunların aşılması ve istikrarın sağlanması neticesinde özellikle petrol çıkarma ve işleme sanayii bakımından yabancı yatırımcılar açısından çok cazip bir pazar haline gelmiştir. Ülke ekonomisi çift yapılıdır. Bir yandan petrol(hidrokarbon) ve ona bağlı hizmetler ile müteahhitlik sektörlerinde hızlı bir gelişme eğilimi gözlenirken, diğer yandan petrol dışı sanayi sektörlerinde yatırım eksikliği gözlenmektedir.

Bunun sonucunda petrol dışı sektörlerde düşük istihdam, yetersiz vergi geliri ve ihracat dolayısıyla da ithal ürünlerinde rekabetle başa çıkamama gibi sorunlar yaşanmaktadır. Doğrudan yabancı yatırımların önemli kısmı petrol üretimi ve çıkarımı alanlarına olmuştur. Sermaye yatırımlarının %60 gibi önemli bir oranı hidrokarbon sektöründedir. Son on yıl içerisinde Azerbaycan'a yönelik gerçekleştirilen doğrudan yabancı yatırım girişleri, büyük ölçüde Azerbaycan'ın cari açıklarını finanse etmiş ve ekonomik büyümenin itici gücü olmuştur.

Doğrudan Yabancı Yatırım İstatistikleri

Veriler	2020	2021	2022	2023	2024 b	2025 b	2026 b
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım(milyon \$)	507	-707	1.800	2.000	2.400	3.000	3.001
Ülke dışından gelen doğrudan yatırımın GSYİH ya oranı (%)	1,19	-3,10	2,90	3,00	3,20	3,60	3,30
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım stoku (milyon\$)	66.936	65.228	67.028	69.028	71.428	74.428	77.429
Ülke dışına giden doğrudan yatırım (milyon\$)	-825	-77	-1900	-1.900	-1.899	-1.989	-1.987
Ülke dışına yapılan doğrudan yatırım stoku(milyon\$)	57.052	57.129	59.029	60.929	62.828	64.726	66.263

Kaynak: EIU, b EIU Tahmin

2.3.Yatırımlarda Öncelikli Alanlar

Azerbaycan esas itibariyle petrol ve doğal gazın üretim ve ticaretine bağlı bir ekonomik yapı arz etmesine rağmen, ülke yönetimi petrol dışı alanlarda yatırımların artırılarak, petrol dışı ekonominin GSYİH içerisindeki payını artırmayı hedeflemektedir. Tarım, hayvancılık, konservecilik, yol, su, enerji nakil hatları, kimya sanayi, sağlık hizmetleri ve çevre sağlığı öncelikli yatırım alanları olarak değerlendirilmektedir. Ancak, Azerbaycan'ın kalkınma hamleleri önündeki en önemli engeli serbest piyasa ekonomi mantığının henüz yeterince anlaşılabilmiş olmayışıdır. Piyasada tekilci iktisadi tercihlerin etkinliği açıkça görülmektedir. İdare her ne kadar petrol dışı sektörlerin gelişmesini öngörmekteyse de bu düşüncenin gerçekleşmesinin zaman alacağı tahmin edilmektedir.

3. SEKTÖRLER

3.1.Tarım

Azerbaycan Cumhuriyeti ekolojik zenginliği ile tarım ve hayvancılık için uygun ve geniş topraklara sahiptir. Yaklaşık 48 bin km² olan toplam alanın yarısından fazlası tarım alanlarından oluşmakta olup

ekilebilir alan yaklaşık 20 bin km² dir. Devlet, politika olarak petrole bağımlı yapıyı kırarak tarıma dayalı kırsal ekonomiyi geliştirme ye çabalamaktadır. Toplam işgücünün %36'sı tarım sektöründe istihdam edilmektedir. GSYİH'da %'lik5,5 bir paya sahiptir. Tarımsal üretimin %50.1'i ürün yetiştirme,%49.9'u ise hayvancılık faaliyetinden oluşmaktadır. Tarımda, Sovyetler birliği döneminden kalma kollektif mülkiyete dayalı kolhoz ve sovhoz işletmeleri tarafından üretim yapılmakta iken yapılan ıslahat ve özelleştirme programı çerçevesinde özel mülkiyete dayalı üretim yapısına geçilmiştir.

Azerbaycan'ın başlıca tarım ürünleri pamuk, tütün, çay, zeytin, sebze ve meyvedir. Ham ipek üretimi ve buna bağlı olarak dut ağacı tarımı da oldukça yaygındır. İyi kalitede zeytin üretilmekte olup, zeytinyağı ve sabun üretimi gerçekleştirilmektedir. Ülkede bazı bölgelerde fındık, çay gibi ürünler de üretilmektedir. **BU BÖLÜMDEKİ RAKAMLAR 2023 İTİBARIYLA MI?**

Tarımsal Üretimde Yeterlilik Durumu YIL?			
Buğday	%57	Toplam Meyve	%116
Arpa	%94	Üzüm	%95
Mısır	%87	Kırmızı Et	%87
Baklagiller	%60	Süt	%83
Patates	%90	Yumurta	%100
Toplam Sebze	%110	Balık ve Deniz Ürünleri	%81
Domates	%131		

Petrolden sonra ihracatta en önemli ikinci sektör olmasına rağmen tarım sektörünün ihracat gelirlerindeki payı 2023 yılı verilerine göre %5 civarındadır. Söz konusu istatistiklerin ülkenin en büyük konsorsiyumunun petrol ihracatına ilişkin verileri kapsamaması nedeni ile tarımın ihracat gelirleri içindeki payı gerçekte çok daha düşüktür. 1990'lar boyunca önemli üretim kaybı yaşayan sektör, 1998'den itibaren pozitif büyümeye geçmiştir. Sektör ülkenin gıda ihtiyacını karşılayamamakta ve hala büyük ölçüde devlet sübvansiyonları ile ayakta durmaktadır. Sektörün toplam üretime katkısının düşük değerlerde seyretmesinin başlıca nedeni sektördeki yapısal verimsizlik ve aynı zamanda petrol sektöründeki hızlı gelişmedir. Toprak Reformu kapsamlı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Hükümet kollektif şirketler (Kolhozlar) ve devlet çiftliklerini (Sovhozlar) büyük ölçüde tasfiye etmiştir. Bu durum, sektörde küçük holdinglerin hakim hale gelmesine neden olmuştur. Özel çiftliklerin ortalama büyüklükleri 8 hektarın biraz üzerindedir. Bununla birlikte özel çiftliklerin sayısı sektördeki birleşmeler sayesinde azalmaya başlamıştır. Özel çiftlikler iç pazarın ihtiyaçlarına göre üretim yapmaktadır. Finansman sorunları nedeni ile modern ekipman, gübre ve diğer gerekli girdilere ulaşım da sorunlar bulunmaktadır. Bitkisel üretimde verimsizlik, kaliteli tohum yetersizliği gibi etkenler sektörün büyümesine engel olmaktadır. Kırsal altyapının yetersiz olması da büyümenin önündeki diğer bir engeldir. Altyapı eksiklikleri nedeni ile çiftçiler perakende pazarını geliştirememektedir.

Ayrıca "Bakü Tiflis Kars Demiryolu projesi ile tarımsal ürünlerin nakliyesinin önünün açılması öngörülmüştür. Azerbaycan ile yapılan ticaret anlaşmasıyla tohumculuk sektörünün Azerbaycan'a girişi ve faaliyetleri kolaylaştırılmıştır. Diğer yandan ülkemiz, tohumculuk sektörüne bazı kolaylıklar getirmesi bakımından Azerbaycan ile bitkisel ürünlerin ticaretini kolaylaştırmayı öngören "Bitki Koruma ve Karantina alanında İşbirliği" anlaşması imzalamıştır. Bu sayede "Türkiye'den buraya ihraç edilen tohumlarda kural olarak konulan 3 ila 4 yıl gibi bekleme süresinin kısaltılması konusunda önemli bir adım atılmıştır. Ayrıca Azerbaycan için TİKA aracılığıyla arıcılık, hayvancılık, kırsal kalkınma ile ilgili projeler yürütülerek BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ile işbirliği çerçevesinde de Azerbaycan'dan gelen

projeleri hibe yoluyla desteklenmiştir. TİKA da "Bal-Süt-Ekmek" üçlemesiyle arıcılık, süt sığırcılığı ve buğday yetiştiriciliği alanında uyguladığı projelerle Azerbaycan'da tarımın gelişmesine destek vermektedir.

Azerbaycan, iklim ve toprak yapısı bakımından tarıma uygun bir ülkedir. Uygun iklim koşulları Azerbaycan'da çok zengin ürün çeşidinin yetiştirilmesine imkan sağlamasına rağmen, bağımsızlığın ilk yıllarında makine ve ekipman yetersizliği, kaliteli tohum ve gübre kullanılmaması ve bankacılık mevzuatındaki yasal eksiklikler sonucu tarımsal kredilerin açılmaması nedeniyle ülkenin potansiyelinden yeterince istifade edilememekteydi. Son yıllarda petrol fiyatlarının önemli bir şekilde azalması ve Azerbaycan'da yaşanan ekonomik kriz ülkenin tarım potansiyelini ön plana çıkarmıştır. Tarım sektörünün gelişimi için son dönemlerde devlet tarafından uygulanan projelerin yoğunlaşması, söz konusu sektörün ülke için önemini daha da arttırmaktadır. Azerbaycan Cumhuriyeti Çevre ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı verilerine göre, Azerbaycan'ın toplam toprak fonu 8.641,0 milyon hektardan fazladır. Bunun 4,77 milyon hektarı tarıma yararlı, aynı zamanda 1,43 milyon hektarı sulanan topraklardır. Ülkenin 3.240,0 milyon hektarı veya %37,4'ü kullanılmayan (tuzlaşmış, bataklık, erozyon) topraklardır. Ülke topraklarının %36,4'ü değişik derecede erozyona maruz kalmıştır. Toprak tuzluluğu Azerbaycan'da en büyük eko coğrafi problemlerden biridir. Ülkenin sulanan topraklarının (1,43 milyon hektar) 600 bin hektardan çoğu tuzlaşmış ve bunun 224 bin hektarı ileri derecede tuzlaşmış topraklardır. Azerbaycan'ın yerüstü su rezervleri 30 milyar m³, yeraltı su rezervleri ise yaklaşık 9 milyar m³ civarındadır. Toplam gücü 21,4 km³ olan 140'a yakın baraj, 8.000 artezyen kuyusu bulunmaktadır. Su kanallarının uzunluğu 90.000 km civarındadır. Azerbaycan nüfusunun %45,5'i köylerde yaşamaktadır. Toplam 4.248 köy bulunmaktadır. Azerbaycan'da 2021 yılında tarım ve hayvancılık ürünlerinin değeri 9.163,47 milyon manat olarak gerçekleşmiş olup, bunun da 4.652,4 milyar manatını hayvancılık, 4.511,0 milyon manatını ise bitkisel ürünlerin üretiminden oluşturmaktadır. 2020 yılına kıyasla tarım ve hayvancılık sektörü %7,2, aynı zamanda tarım ürünlerinde %11,7, hayvancılık ürünlerinde ise %3,4 artış kaydedilmiştir.

3.1.1. Tohumculuk

Tohumculuğun geliştirilmesi için Türkiye'deki başarılı çeşitlerin Azerbaycan'da denenip dağıtıldığı çalışmalar 1992 yılından bu yana fasıllarla devam etmektedir. Son yıllarda tahılcılık ve tohumculuk işletmelerine hayati önemi haiz danışmanlık desteği verilmektedir. Azerbaycan'da sertifikalı tohumculuğun geliştirilmesine yönelik 1995 yılından itibaren hayata geçirilen faaliyetlerin kurumsal bir yapı aracılığıyla sürdürülmesi ve Türkiye ile Azerbaycan kökenli çeşitlerin denenmesi, iyileştirilmesi ve uygun çeşitlerin üretilmesi amacıyla 2001 yılında Haçmaz Bölgesi'nde Azerbaycan-Türkiye Tohumculuk ve Araştırma Ortak Kurumu kurulmuştur. Kurum'da çiftçilerin eğitim almaları için Çiftçi Eğitim Merkezi kurulmuş ve personel için eğitim programları düzenlenmiştir. Kurum'da yürütülen tohumculuk çalışmaları sonucunda, ürün verimliliğinde %25-30 düzeyinde artış sağlanmıştır. TİKA tarafından Türkiye'den getirilen tohumların deneme ekimleri sonucunda, "elit ve birinci sınıf" olarak yıllık ortalama 500-600 ton kaliteli tohum üretilerek, ülkenin çeşitli bölgelerindeki tohum üretimi ile meşgul olan çiftçilere dağıtılmaktadır. Kurumda üretilen "elit ve birinci sınıf" sertifikalı tohumlar ülke ihtiyacının yaklaşık %20'sini karşılamaktadır. İşletim protokolü biten söz konusu kuruma ilişkin yeni protokol, 12 Eylül 2012 tarihinde imzalanmıştır. Türkiye'nin tohumculuk alanında sahip olduğu bilgi, deneyim ve teknik tecrübenin Azerbaycan-Türkiye Tohumculuk ve Araştırma Ortak Kurumu özelinde

Azerbaycan ile paylaşılması, Kurum'da "elit ve birinci sınıf" sertifikalı tohum üretiminin artırılmasına ve üretilen kaliteli tohumların geniş ekim alanlarında uygulamasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Türkiye'nin Azerbaycan İle Tohum Ticaret Verileri

2023 yılında Türkiye'nin toplam 334 milyon dolarlık tohum ihracatı içerisinde Azerbaycan'a 13,3 milyon dolarlık tohum ihracatı gerçekleştirilmiştir.

Ana ihracat kalemlerimiz: *Patates, mısır, pamuk, bezelye, nohut, fasulye, börülce, bakla ve buğday tohumlarıdır.*

Türkiye'nin Azerbaycan ile Tohum Ticareti (2023 TÜİK)

HS12 adı	Ölçü adı	İhracat Miktar 1	İthalat Miktar 1	İhracat Dolar	İthalat Dolar
Mantar miselleri	KG	5.452	0	15.816	0
Patates; tohumluk	KG	1.286.130	0	326.524	0
Tatlı mısır (tohumluk) (melez) (kurutulmuş)	KG	9.019	0	81.463	0
Mısır (tek melez); tohumluk	KG	353.949	0	1.453.475	0
Mısır (diğer melezler); tohumluk	KG	129.233	0	587.383	0
Mısır (melezler HARIÇ); tohumluk	KG	33.574	0	187.433	0
Pirinç (kavuz içinde bulunan (çeltik)); tohumluk	KG	5.000	0	8.375	0
Yem bezelyesi; kabuksuz (kuru, tohumluk)	KG	1.200	0	1.901	0
Yonca tohumu	KG	39.000	0	142.496	0
Diğer üçgül tohumları	KG	1	0	3	0
Kentucky mavi otu tohumu	KG	227	0	4.165	0
Diğer yem bitkilerinin tohumları	KG	556	0	12.650	0
Makarnalık buğday (durum buğdayı); tohumluk	KG	1.000	0	650	0
Adi buğday; tohumluk	KG	700.550	22.500	473.542	17.797
Tohumluk diğer buğdaylar	KG	51.523	0	31.872	0
Beyaz arpa; tohumluk	KG	25.000	0	13.100	0
Arpa (beyaz arpa HARIÇ); tohumluk	KG	49.810	0	31.563	0
Yulaf; tohumluk	KG	20.000	0	13.000	0
Kavun, Karpuz tohumu	KG	680	0	90.558	0
Domates tohumu	KG	33	6	490.082	131.480
Hıyar tohumu	KG	732	4	263.582	6.953

Soğan tohumu	KG	28.141	0	855.843	0
Havuç tohumu	KG	50	0	1.322	0
Marul tohumu	KG	19	0	455	0
Ispanak tohumu	KG	4.058	0	10.701	0
Bamya tohumu	KG	3	0	10	0
Patlıcan tohumu	KG	1	0	35	0
Turp tohumu	KG	726	0	8.075	0
Diğer sebze tohumları	KG	18	0	633	0
Diğer bezelye; kabuksuz (kuru, tohumluk)	KG	63.553	0	182.695	0
Soya fasulyesi; tohumluk	KG	45.227	0	94.111	0
Keten tohumu; tohumluk	KG	1	0	2	0
Ayçiçeği tohumu; tohumluk	KG	748	0	6.613	0
Pamuk tohumu; tohumluk	KG	2.810.997	0	7.926.571	0
Chia tohumu; tohumluk	KG	9	0	137	0

Türkiye'nin Azerbaycan İle Fidan Dış Ticaret Verileri (2023 TÜİK)

HS12 adı	Ölçü adı	İhracat Miktar 1	İhracat Miktar 2	İthalat Miktar 1	İthalat Miktar 2	İhracat Dolar	İthalat Dolar
Diğer köklendirilmemiş elik ve daldırmalar	KG	50	0	0	0	3.054	0
Meyveleri veya sert kabuklu meyveleri yenilen canlı ağaçlar, çalılar; çıplak kökleriyle birlikte olanlar (asma HARIÇ)	KG/ADET	745.645	1.642.685	0	0	2.981.259	0
Canlı narenciye fide ve ağaçları; çıplak kökleriyle birlikte olanlar HARIÇ	KG/ADET	537.713	110.776	0	0	126.740	0
Canlı kestane fide ve ağaçları; çıplak kökleriyle birlikte olanlar HARIÇ	KG/ADET	2.100	2.500	0	0	9.353	0
Meyveleri veya sert kabuklu meyveleri yenilen canlı diğer ağaçlar, çalılar; çıplak kökleriyle birlikte olanlar HARIÇ	KG/ADET	1.659.791	1.960.930	0	0	4.514.148	0

Türkiye'nin Azerbaycan İle Süs Bitkileri Dış Ticaret Verileri (2023 TÜİK)

HS12 adı	Ölçü adı	İhracat Miktar 1	İhracat Miktar 2	İthalat Miktar 1	İthalat Miktar 2	İhracat Dolar	İthalat Dolar
Güller (taze)	KG/ADET	852	20.201	0	0	5.360	0
Karanfiller (taze)	KG/ADET	76.488	2.904.580	0	0	90.093	0
Krizantemler (taze)	KG/ADET	1.819	19.500	0	0	570	0
Zambaklar (Lilium spp.) (taze)	KG/ADET	43	334	0	0	32	0
Düğün çiçeği (taze)	KG/ADET	1	1	0	0	10	0
Buket yapmaya elverişli veya süs amacına uygun kesme diğer çiçek ve tomurcuklar (taze)	KG/ADET	25.040	889.531	0	0	34.209	0
Buket yapmaya elverişli/kesme çiçek ve tomurcuklar (diğer hallerde)	KG	752	0	0	0	3.453	0
Buket yapmaya elverişli diğer bitki yaprakları ve dalları (taze)	KG	6	0	0	0	38	0
Buket yapmaya elverişli diğer bitki yaprakları ve dalları (sadece kurutulmuş)	KG	14	0	0	0	131	0
Buket yapmaya elverişli diğer bitkilerin kuru yaprakları ve dalları (boyanmış/ağartılmış/emprenye edilmiş)	KG	15	0	1	0	58	2
Diğer yem bitkilerinin tohumları	KG	556	0	0	0	12.650	0
Diğer köklendirilmemiş çelik ve daldırmalar	KG	50	0	0	0	3.054	0
Rododendronlar ve açelyalar; aşılı veya aşısız	KG/ADET	48	16	0	0	45	0
Gül çelikleri, daldırmaları veya köklendirilmiş; aşılı veya aşısız	KG/ADET	9.375	4.750	0	0	8.179	0
Diğer ağaç ve çalıların köklendirilmiş çelikleri	KG/ADET	45.003	2.019.440	0	0	40.868	0
Diğer ağaç ve çalıların köklendirilmiş fidanları	KG/ADET	3.639	5.556	0	0	11.464	0
Kozalaklı ve yaprak dökmeyen açık hava canlı ağaçları; çıplak kökleriyle birlikte olanlar HARİÇ	KG/ADET	732.359	150.073	0	0	446.194	0
Canlı açık hava diğer ağaç ve çalıları; çıplak kökleriyle birlikte olanlar HARİÇ	KG/ADET	1.397.192	1.131.414	0	0	1.728.372	0
Diğer açık hava bitkileri	KG	98.776	0	0	0	64.366	0
Oda bitkilerinin köklendirilmiş çelikleri (kaktüsler hariç)	KG/ADET	15.811	158.496	0	0	141.863	0

3.1.2.Hayvancılık

Azerbaycan'ın başlıca hayvansal üretimi süt ve süt ürünleri, et ve et ürünleri, yumurta, balıkçılık, arıcılık, ipek böcekçiliği ve yün üretimidir. Azerbaycan'da büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı gerek et gerekse de süt üretimi açısından oldukça önemlidir. Hayvan varlığında yıllara göre artış eğilimi olduğu görülmektedir.

Petrolde sonra ihracatta en önemli ikinci sektör olmasına rağmen tarım sektörünün ihracat gelirlerindeki payı %5 civarındadır. Ülkenin kuruluş ve Ermenistan ile savaş yıllarına tekabül eden 1990'lar boyunca önemli üretim kaybı yaşayan sektör, 1998'den itibaren pozitif büyümeye geçmiştir. Sektör ülkenin gıda ihtiyacını karşılayamamakta ve büyük ölçüde devlet sübvansiyonları ile ayakta durmaktadır. Ülkedeki özel çiftliklerin ortalama büyüklükleri 8 hektarın biraz üzerindedir. Özel çiftlikler iç pazarın ihtiyaçlarına göre üretim yapmaktadır. Finansman sorunları nedeni ile modern ekipman, gübre ve diğer gerekli girdilere ulaşımında sorunlar bulunmaktadır. Ayrıca "Kırsal Kalkınma Programları Kapsamında Azerbaycan'da Arıcılığın Geliştirilmesi" konulu proje çerçevesinde TİKA tarafından 100 aileye 1.000 adet kovan ve malzemeleri ile 1.000 adet bal arısı kolonisi ve diğer arıcılık malzemelerinin temin ve teslim çalışmaları tamamlanmıştır.

TİKA'nın desteği ile yapılan Azerbaycan'da süt hayvancılığının gelişmesi için ihtiyaç duyulan soy ıslahı ve soy kütüğü çalışmaları, henüz başlangıç aşamasındadır. 'Holştayn Süt Hayvancılığının Geliştirilmesi Projesi'yle ilk defa kayıtlı hayvan-ahır kütük sistemi başlatılmıştır. Türkiye'den getirilen gen-Türk spermaları ile hayvanların ücretsiz suni tohumlaması yapılarak, yüksek süt verimine sahip hayvan soyunun kalitesi korunmaya çalışılmaktadır.

3.1.3.Balıkçılık

Hazar Denizi önemli bir balıkçılık alanıdır. Ancak kirlenme ve kaçak avlanma nedeni ile verimlilikte düşüş gözlenmektedir. 2006 yılında mersin balığı stoklarının korunması amacı ile Azerbaycan, Rusya, Kazakistan ve Türkmenistan'dan havyar ticaretine CITES tarafından (the International Convention on International Trade in Endangered Species) geçici yasak getirilmiştir.

3.2.Enerji

Petrol ve gaz üretimi ile rafine edilmesi ülke ekonomisinin temelini oluşturmaktadır. British Petrol (BP) tarafından yayınlanan Review of World Economy isimli kaynağa göre ülkenin 7 milyar varillik kanıtlanmış petrol rezervi bulunmaktadır. Söz konusu rakam, dünya rezervlerinin 0,6'sına tekabül etmektedir. Ülkenin rezerv/üretim oranı ise 29,3'tür. Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Şirketi (SOCAR) verilerine göre ise ülkenin kanıtlanmış petrol rezervleri 17,5 milyar varildir

Azerbaycan mevcut petrol üretimini 3 farklı boru hattı yoluyla ihraç etmektedir. Üretimin % 80'lik bölümü Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) yoluyla ihraç edilmektedir. Bu yolların dışında karayolu ve demiryolu gibi ulaşım biçimleri de ihracat sürecinde kullanılmaktadır.

Bununla birlikte SOCAR ülkenin petrol üretiminin % 20'lik bölümünü karşılamakta, geriye kalan bölüm ise BP yönetimindeki Azerbaijan International Operating Company (AIOC) tarafından yapılmaktadır. Bu konsorsiyumu oluşturan diğer firmalar ise Chevron, Statoil, Türkiye Petrolleri, ExxonMobil'dir. BP 1992

yılından itibaren ülkedeki en önemli yatırımcı konumunu sürdürmektedir. Ülkedeki diğer önemli boru hatları Baku-Novorossiysk ve Baku-Supsa hatlarıdır. Türkiye, Azerbaycan enerji sektöründe; TPAO aracılığı ile güçlü bir şekilde varlığını sürdürmekte olup, 3.2 milyar \$'ı aşan yatırımı ile bir Türk kamu şirketinin yurtdışında gerçekleştirdiği en büyük yatırımı gerçekleştirmektedir. Bu projelerde TPAO; ACG (AzeriÇıralı-Güneşli) Projesi (%6,75), Şah Deniz Projesi (%9), Alov Projesi (%10) hisseleri oranında yer almaktadır. Ayrıca, Bakü-Tiflis-Ceyhan Ana İhraç Ham Petrol Boru Hattı Projesini hayata geçirmek amacıyla kurulan BTC Co.'da %6,53, Şah Deniz gazını taşıyacak Güney Kafkasya Doğal Gaz Boru Hattı projesinde ise %9 hisseyle yatırımcı konumundadır. Azerbaycan'ın başta petrol üretimi olmak üzere enerji kaynakları ihracatı Türkiye'nin ekonomik yapısı ve transit ülke konumu dolayısıyla önem taşımaktadır. Özellikle sanayi üretimi bakımından ithal edilen yer altı zenginliklerine bağlılık başta olmak üzere coğrafi konum olarak bölge zenginliklerinin ihraç pazarlarına aktarılması bakımından da önemli bir konumdur. Bu bakımdan arz güvenliğinin sağlanması ve enerji ihtiyacının karşılanması anlamında da Türkiye-Azerbaycan arasındaki işbirliği önem taşımaktadır. Türkiye'nin gaz ihtiyacının yaklaşık % 20 sinin Azerbaycan'dan karşılanmakta olduğu ve Faz-2 gazının belirli bir kısmının da Türkiye'ye verilmesi durumunda, 2015 yılından sonra bu oranın % 30'lara ulaşmasıyla Azerbaycan-Türkiye arasındaki enerji işbirliğinin önemi ortaya çıkmaktadır. Azerbaycan'ın 5,2 GW elektrik üretim kapasitesi bulunmaktadır. Elektrik tüketiminin yaklaşık %85'i ülkedeki sekiz termik santralde ve geri kalan altı hidroelektrik santralde gerçekleştirilmektedir. Söz konusu güç santrallerinin tamamı devletindir. Ülkenin elektrik üretim kapasitesinin 10 GW'ye yükseltilmesi amacı ile iki yeni güç istasyonu inşaat sürecindedir. Ancak eskimiş teknoloji ve transmisyon kayıpları nedeni ile elektriğin bir kısmı Rusya, Türkiye ve İran'dan ithal edilmek zorunda kalınmaktadır. Elektrik dağıtım ağı beş bölgeye bölünmüştür. Elektrik dağıtım işi özel şirketler tarafından uzun vadeli sözleşmelerle yürütülmektedir.

Ürün Adı	2023
Elektrik (tWh)	29,3
Ham Petrol (Milyon ton)	7,8
Doğal Gaz (Milyar m3)	48,3

3.3.Sanayi

Azerbaycan sanayisi petrol ve petrol ürünleri üzerine kurulmuştur. Azerbaycan dünyada ilk rafinerinin kurulduğu, ilk petrol tankerlerinin kullanıldığı ve denizden ilk petrol çıkaran ülkedir. Azerbaycan'ın 2015-2020 dönemini kapsayan Sanayi Kalkınma Programına göre sanayide modernizasyon, petrol dışı ürün ihracatının artırılması, bilim ve teknoloji yoğun üretim, devlet teşvik mekanizması ve yatırım çekme faaliyetlerinin artırılması hedefleri bulunmaktadır.

Gıda sanayinde; üretilen başlıca ürünler et ve süt ürünleri, deniz mahsulleri, fırın ve pasta ürünleri, şeker, yağ, içecek, tütün mamulleri, çay, konserve ve şekerlemedir.

Petrokimya sanayinde başlıca ürünler benzin, motorin, motor yağı, propilen, bitüm, polietilen, iyot, izopropil alkol ve boya malzemeleridir. Petrokimya alanında son yıllarda ciddi yatırımlar yapan Azerbaycan'da 2011 yılında Hazar Denizi kıyısında Sumgayıt Kimyasal Endüstri Parkı kurulmuştur. Söz konusu parkta üretilen ürünler tarım, inşaat, paketleme, otomotiv ve ilaç dahil kişisel bakım ürünlerinde kullanılmaktadır.

Azerbaycan'ın zengin petrol ve doğal gaz kaynaklarına sahip olması neticesinde sanayinin temelini kimya, petro-kimya, makina imalat sanayi oluşturmuştur. SSCB'deki Cumhuriyetlerin birbirine bağımlılığını artıran, bir anlamda zorunlu kılan bir ekonomik ve siyasi yapı arz etmesi sonucu, bağımsızlığın ilk yıllarında sanayi tesislerinin birçoğunda çok eski teknoloji ile üretim yapılması, hammadde ve yedek parça yokluğu gibi sebepler, ülke ihtiyaçlarının çok üstünde kapasiteye sahip bu fabrikaların kapasitesinin çok altında üretim yapmasına ya da kapanmasına neden olmuştur. Sanayi üretiminde de, 1995 yılına kadar çok büyük düşüşler yaşanmış ancak alınan tedbirler neticesinde 1996 yılı ikinci yarısından itibaren olumlu gelişmeler görülmeye başlamıştır. Sanayileşmede esas hedef, petrol ve petrol ürünlerine olan bağımlılığı azaltarak, ekonominin diğer alanlarında gelişmeyi sağlamaktır. Bunun için KOBİ'lerin gelişmesini sağlamak, tarımsal sanayiye yenileştirmek, iyi bir eğitimle insanların bilgi ve becerilerini artırmak, nakliyenin, iletişimin güçlendirilmesi hedef olarak görülmektedir.

Bu çerçevede, 2014 yılı Azerbaycan'da "Sanayi Yılı" ilan edilmiş ve Azerbaycan Cumhurbaşkanı'nın 26 Aralık 2014 tarih ve 964 sayılı Kararı ile "Azerbaycan Cumhuriyetinde sanayinin geliştirilmesine ilişkin 2015-2020 dönemi Devlet Programı" onaylanmıştır.

3.4.Madencilik

Azerbaycan yeraltı kaynakları bakımından çok zengin bir ülkedir. Başlıca kaynakları, kurşun, çinko, bakır, demir cevheri, barit, alüminyum, kobalt, arsenik, mermer, kireç taşı, siyanit, maden tuzu ve kaya tuzudur. Az miktarda altın ve gümüş gibi değerli madenler de bulunmaktadır. Azerbaycan'da 2019 yılında Maden sektöründe petrol hasılatı %3,3 azalmış, doğal gaz hasılatı ise %27,7 oranında artmıştır. Azerbaycan ekonomisinin en önemli ayağını petrol ve gaz oluşturmaktadır. 2019 yılında ham petrol üretimi 37,5 milyon ton, gaz üretimi 35,6 milyar m³ olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılının aynı dönemine göre maden sektöründe gaz hasılatı %17,0 oranında artmış, petrol hasılatında ise %3,4 oranında azalma kaydedilmiştir. Ayrıca yer altı kaynaklarından alümin, mis, polimetale maden yatakları açısından da zengindir. Ülkenin küçük Kafkas bölümünde maden yatakları daha çoktur. Burada mangan, titan, kromit, bakır, polimetale, sürme, altın, gümüş, molibden v.s. yatakları mevcuttur.

3.5.Turizm

Zengin bir kültürel mirasa ve doğal güzelliklere sahip olan Azerbaycan'a gelen turist sayısı her geçen yıl artmaktadır. Ülkede Bakü başta olmak üzere, yaz-kış turizmine (Şahdağ Milli Parkı gibi) yönelik önemli yatırımlara başlanmış olup, bunların önemli bir kısmı tamamlanmış bulunmaktadır. Türkiye, Azerbaycan'a Rusya ve Gürcistan'ın ardından en fazla turist gönderen 3. ülke konumundadır.

Azerbaycan son dönemde turizm alanında da yabancı yatırım çekmektedir. Dünyadaki belli başlı otel zincirlerinin başta Bakü olmak üzere ülkedeki şehirlerde otel yatırımı gerçekleştirdikleri görülmektedir. Başlıca gezilecek yerleri Bakü, Gence, Şeki, Şirvan(Ali Bayramlı), Gobustan Milli Parkı, Naftalan ve Haçmaz'dır.

3.6. İnşaat ve Müteahhitlik Hizmetleri

İnşaat ve müteahhitlik hizmetleri faaliyetleri petrol ve gaz sektörlerindeki gelişmeye yakından bağlıdır. Petrol ve gaz boru hatları ile hidrokarbona bağlı altyapı inşaatları sektörün canlanmasında önemli rol oynamıştır. Türk firmaları Azerbaycan'da önemli inşaat işlerini gerçekleştirmektedir.

3.7.Ulaştırma ve Telekomünikasyon

Azerbaycan'dan yaklaşık 20 ülkeye doğrudan uçuş yapılmaktadır. Türkiye ile Azerbaycan arasındaki uçuşlar Nahcivan, Gence ve Bakü olmak üzere 3 kente yapılmaktadır.

Havalimanı sayısı ve ihracat-ithalat gümrük kapısı sayısı	9 Havalimanı (5'i Uluslararası)
Denizle olan bağlantısı (kıyısı var/ yok)	Hazar Denizi
Liman Bağlantısı	Var

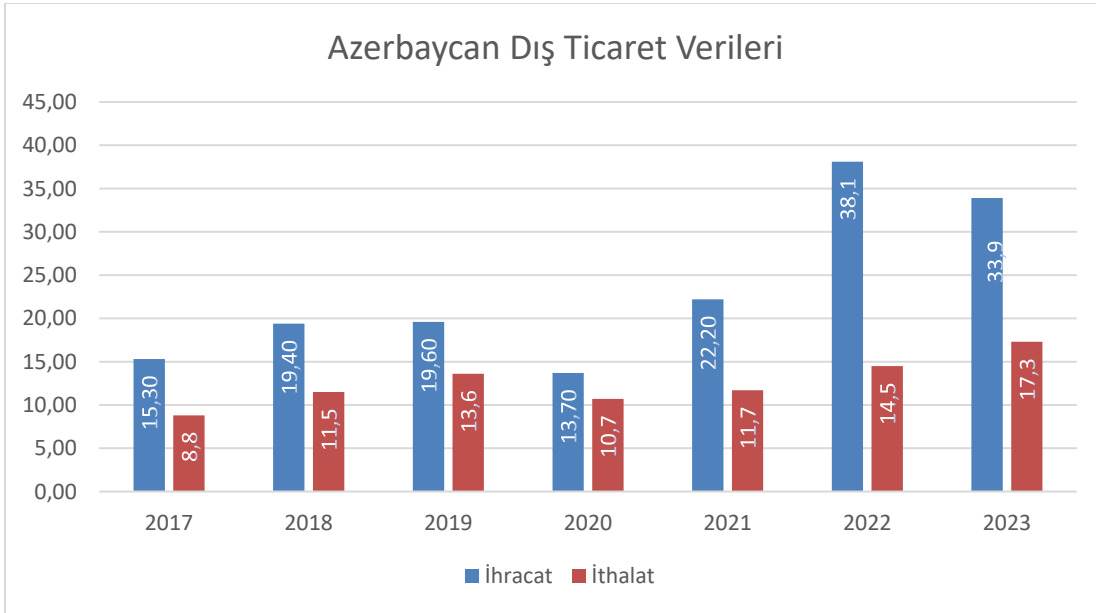
Kaynak: anonim a, 2022)

Azerbaycan'ın telekomünikasyon altyapısı henüz yeterince gelişmemiş olsa da bu alanda büyük yatırımlar yapılmaktadır. Azerbaycan'da petrolden sonra en fazla yabancı yatırımın yapıldığı alan bilgi ve iletişim teknolojileridir.

4. TİCARET

4.1.Genel Durum

Azerbaycan'ın ticaret yaptığı başlıca ülkeler İtalya, Rusya, Türkiye, Çin, Hindistan, İsrail ve Romanya'dır. Önemli ihraç ürünleri ham petrol ve türevleri, sebze/meyve, plastik ürünleri, gıda ürünleri, alüminyum ve tekstil, önemli ithal ürünleri ise makine ve ekipmanları, otomotiv ve tütün mamulleridir.

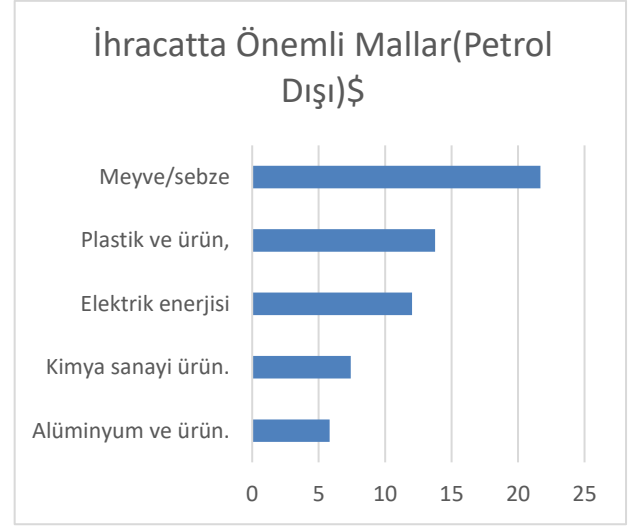
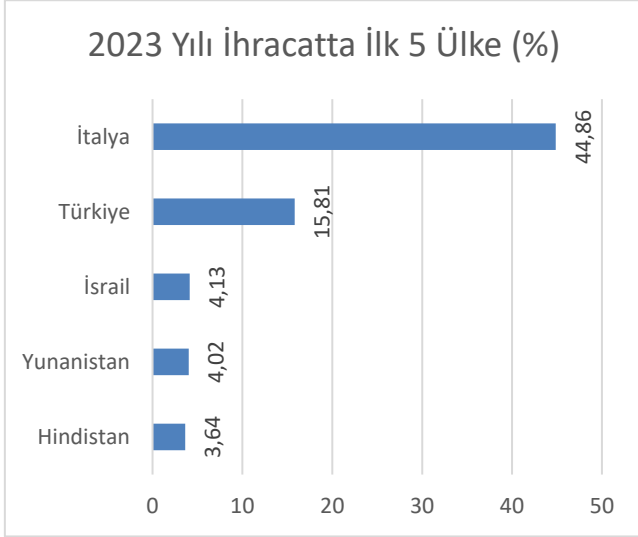

Kaynak: Trademap (milyon ABD Doları)

Azerbaycan'ın Genel Dış Ticaret Seyri (milyar \$)

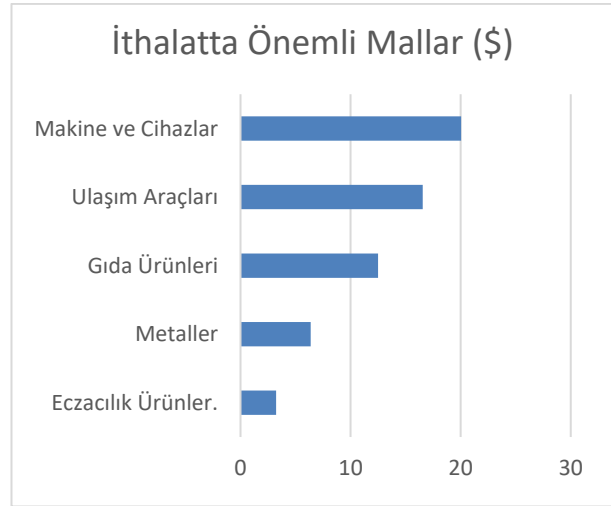
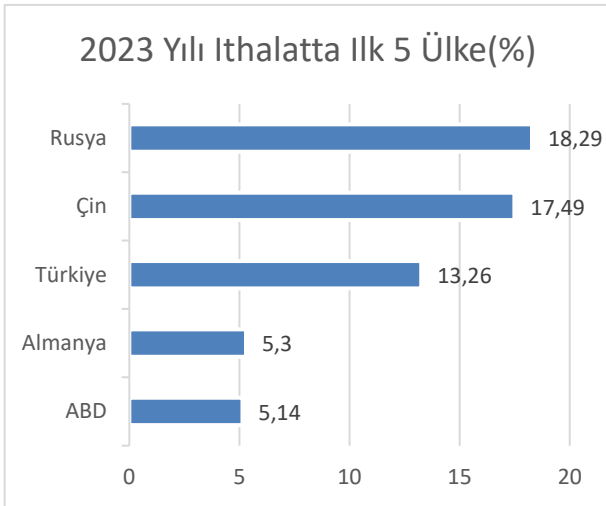
Petrol ve doğalgaz Azerbaycan'ın ihracatında yüzde 90 paya sahiptir. İthalatında ise yüzde 80 civarında mamul maddeler yer almaktadır. Bu bakımdan ihracatında önemli bir zorlukla karşılaşmamaktadır. Maktu gümrük tarifeleri yüzde 0,5-15 arasında değişmekte olmasına rağmen, teamül haline gelen tarife dışı vergi uygulamaları gümrüklerde maliyet artırıcı bir unsur olduğu gibi çoğu zamanda tarife dışı engel olarak devam etmektedir. Azerbaycan'ın, Rusya Federasyonu, Moldova, Gürcistan, Türkmenistan, Özbekistan, Ukrayna, Kazakistan, Kırgızistan, Beyaz Rusya ve Tacikistan ile Serbest

Ticaret (STA) Anlaşması bulunmaktadır. Bu ülkelere sağlanan gümrük vergisi muafiyeti ülkemizin ihracatında yüzde 10-15 civarında olumsuz etki yapmaktadır.

Kaynak: Azerbaycan Devlet Gümrük Komitesi

2023 yılında İtalya, Azerbaycan'a %44,86 payla yaklaşık 15 milyar dolar ihracat gerçekleştirmiştir. Yine Türkiye ise toplam ihracatın %15,8'ini karşılamıştır.

Kaynak: Azerbaycan Devlet Gümrük Komitesi

AZERBAYCAN'IN İHRAÇ ETTİĞİ İLK 10 TARIM ÜRÜNÜ	2020	2021		AZERBAYCAN'IN İTHAL ETTİĞİ İLK 10 TARIM ÜRÜNÜ	2020	2021
Domates, taze veya soğutulmuş	201,3	160,2		Buğday ve mahlut	290,1	270,4
Taze hurma	91,6	125,9		Ham şeker kamışı, katı halde	52,8	145,7
Taze veya kuru fındık	113,6	108,8		Gıda müstahzarları,b.b	59,3	87,1
Taze veya soğutulmuş patates	33,8	40,1		Tereyağı	74,5	71,9
Taze elma	29,5	37,4		Tütün, tüketime hazır	47,9	65,6
Taze demirhindi, kaju, vs.	36,7	37,2		Ham palm yağı	54,9	61,9
Kamış veya pancar şekeri ve kimyasal olarak saf sakaroz, katı halde	26,9	32,1		Makarnalık buğday	4,2	58,0
Taze kirazlar(vişneler hariç)	48,6	31,1		Çikolata ve diğer kakao içeren gıda müstahzarları	47,6	56,7
Taze şeftali dahil, nektarin	10,0	29,2		Ham ayçiçeği tohumu veya aspir yağı	32,0	55,8
Meyve veya sebzelerin suyu, fermente edilmemiş	13,6	13,4		Yağ keki ve diğer katı artıklar	41,6	54,7

Kaynak: (Trademap,2022),(Milyon ABD Doları)**2023 RAKAMLARI YOKMU?**

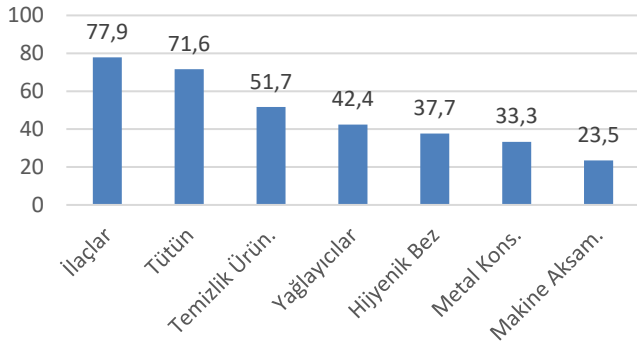
4.2.Türkiye İle Ticaret

4.2.1. Genel Durum

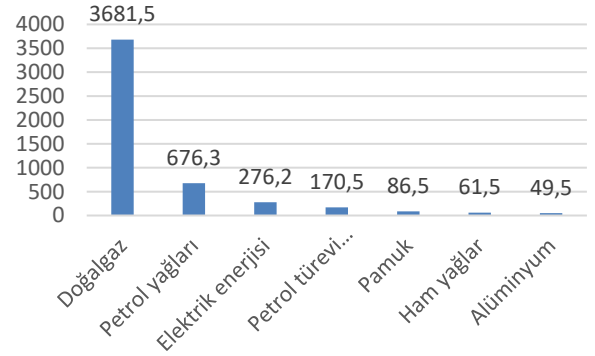
Türkiye'nin Azerbaycan'a ihracatı; ihracat ürünlerinin bu ülkede tanınmaya başlaması, Türk şirketlerinin Azerbaycan piyasasında şube açmak suretiyle Türkiye'den ithalat yapması ve bu malları iç piyasada pazarlaması nedeniyle 1993 yılından bu yana yükselme eğilimi göstermektedir. Ancak, yüksek gümrük vergisi oranları nedeni ile iki ülke dış ticareti potansiyelinin gerisinde kalmaktadır. 2019 yılında ülkeye ihracatımız 2 milyar dolardır. Bir önceki yıla göre ihracatımız % 21 artmıştır. 2019 yılında ülkenin toplam ihracatımızdaki payı % 1 olup 27. sıradadır. 2019 yılında ülkeden ithalatımız 3 milyar dolardır. 2019 yılında ülkenin toplam ithalatımızdaki payı % 1 olup 23. sıradadır. Türkiye'nin Azerbaycan'a olan ihracatında makineler ve mekanik cihazlar ve yedek parçaları, demir ve çelikten eşyalar, elektrikli makina ve cihazlar ve yedek parçaları, mobilya, otomotiv, optik alet ve cihazlar, motorlu kara taşıtları ve yedek parçaları, mineral yakıtlar, petrol ve türevleri gibi ürünler önemli paya sahiptirler. Bunun yanı sıra Türkiye'nin tuz, kükürt, taş, alçı ve çimento, kağıt, karton ve mamulleri, sabun ve müstahzarları, sebze ve meyveler gibi birçok diğer ürünlerde ihracat potansiyeli bulunmaktadır. İthalat kalemlerimiz ise petrol/doğalgaz, plastik ürünleri, işlenmemiş alüminyum, organik kimyasal maddelerdir.

2002-2023 yılları arasında Azerbaycan'daki Türk yatırımları 12 milyar \$, ülkemizdeki Azerbaycan yatırımları ise 19,9 milyar \$ dır. Azerbaycan'dan 2023 yılında ülkemize gelen turist sayısı 855.445 dir.

Azerbaycan'a İhracatımızda Önemli Mallar (milyon \$)

Azerbaycan'dan İthalatımızda Önemli Mallar (milyon \$)

Kaynak: Azerbycan Devlet İstatistik Komitesi (6'lı GTIP)

Türkiye Azerbaycan Dış Ticaret Seyri

Yıllar	AZERBAYCANIN TOPLAM İHRACATI(MİLYAR \$)	TÜRKİYE'NİN AZERBAYCAN DAN İTHALATI(MİLYAR \$)	TR PAYI(%)	AZERBAYCANIN TOPLAM İTHALATI(MİLYAR \$)	TÜRKİYE'NİN AZERBAYCANA İHRACATI(MİLYAR \$)	TR PAYI(%)	TÜRKİYE-AZERBAYCAN ARASI TOPLAM DIŞ TİCARET HACMİ (MİLYAR\$)
2019	19,6	2,8	%14,58	13,6	1,6	%12,5	4,5
2020	13,7	2,5	%18,91	10,7	1,5	%14,57	4,1
2021	22,2	2,8	%12,69	11,7	1,8	%15,75	4,6
2022	38,1	3,5	%9,29	14,5	2,2	%15,80	5,8
2023	33,8	5,3	%15,81	17,2	2,2	%13,26	7,6
2024 Ocak-Mart	5,98	0,9	%15,55	3,7	0,5	%14,51	1,4

Kaynak: Azerbaycan Devlet Gümrük Komitesi

Türkiye'nin Azerbaycan'a İhraç Ettiği Tarım Ürünleri	Türkiye'nin Azerbaycan'dan İthal Ettiği Tarım Ürünleri
Kabuklu taze veya kuru badem	Pamuk tohumları
Ekmek, pasta, bisküvi vd. unlu mamuller	Yağ keki ve diğer katı artıklar
Gıda müstahzarları b.b.	Hayvansal kökenli ürünler b.b.
Tatlı bisküvi	Ham pamuk tohumu yağı
Kakao içeren çikolata ve diğer müstahzarlar	Kepek ve diğer hububat artıkları
Kabuklu taze veya kuru ceviz	8. fasılda yer alan un, kaba un ve toz ürünler
Kamış veya pancar şekeri ve kimyasal olarak saf sakkaroz, katı halde	Kepek, keskin parçalar ve diğer buğday artıkları

Kakao içermeyen şekerlemeler	Pamuk linterleri
Yağ keki ve diğer katı artıklar	Canlı balık
Soya fasulyesi	

Kaynak : Trademap, 2022

Azerbaycan'daki yabancı yatırımların yarıya yakını petrol sektörüne yapılmaktadır. Türkiye, Azerbaycan'a en fazla yatırım yapan ülke konumundadır. Bununla birlikte Türkiye'nin yatırımları genellikle petrol dışı sektörlerde gerçekleşmektedir. Türkiye'nin Azerbaycan'a ihracatı, ithalatının yaklaşık 9 katıdır.

2018 yılında yurtdışından Türkiye'ye gelen 6 milyar dolar değerindeki toplam doğrudan yatırımda, Azerbaycan 516 milyon dolar ve % 9 pay ile 2. sıradadır. Ülkemizde yaklaşık 2000 Azerbaycan sermayesine sahip şirket faaliyet göstermektedir. Türkiye'deki Azerbaycan sermayeli şirketlerinin başlıca faaliyet alanları: toptan ve perakende ticaret; inşaat; gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetleri; ulaştırma, haberleşme ve depolama hizmetleri; imalat sanayi; oteller ve lokantalar; diğer toplumsal, sosyal ve kişisel hizmet faaliyetleri; tarım, avcılık ve ormancılık; sağlık işleri ve sosyal hizmetler; madencilik ve taş ocakçılığı; elektrik, gaz ve su; eğitim hizmetleri; mali aracı kuruluşlardır. Azerbaycan'ın ülkemizdeki en önemli yatırımlar SOCAR TURKEY ENERJİ A.Ş. ve TANAP DOĞALGAZ İLETİM A.Ş. tarafından yapılmaktadır.

Türkiye'nin 2018 yılında yurtdışına gerçekleştirdiği 4 milyar dolar değerindeki toplam yurtdışı doğrudan yatırımda, Azerbaycan 63 milyon dolar ve % 2 pay ile 5. sıradadır. Yatırımlarımızda önde gelen sektörler bilgi ve iletişim, finans ve sigorta faaliyetleri, gıda, meşrubat ve tütün ürünleri sanayi ve inşaatır. Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) Azerbaycan'da, ACG (Azeri-Çıralı-Güneşli) (%6,75), Şah Deniz (%19) ve Alov (%10) projelerinde yer almaktadır. TPAO ayrıca, Bakü-Tiflis-Ceyhan Ana İhraç Hampetrol Boru Hattı Projesinde %6,53, Şah Deniz gazını Gürcistan-Türkiye sınırına taşıyan Güney Kafkasya Doğal Gaz Boru Hattı Projesinde ise %19 hisseyle yer almaktadır. Azertel A.Ş., Turkcell ile ortak olarak kurulmuş olup, Azerbaycan'daki ilk GSM operatörü olan AZERCELL'i kurmuştur. GSM sistem yatırımları, planlaması ve kurulum işleri ile iştigal etmektedir.

Sovyetlerin dağılışından sonra ülke bir yenilenme süreci içerisine girmiş, bu sebeple müteahhitlik sektörü için cazip bir ortam olmuştur. Son iki yıldır bir durgunluk yaşanmasına rağmen konut, yol, içme suyu, köprü, otel, iş merkezi gibi projeler hali hazırda devam etmektedir.

Türk Müteahhitlik firmaları Azerbaycan'da şimdiye kadar yaklaşık 12 milyar dolar değerinde 363 adet proje yürütmektedirler. Diğer taraftan, Azerbaycan müteahhitlik sektöründe yerli firmaların kendi içinde tecrübe kazanmış oldukları ve belirli işleri doğrudan üstlenebildikleri görülmektedir. Türk firmalarının bundan sonraki devrede daha çok yerli firmalarla şirketler birliği oluşturarak iş alma kabiliyetlerini devan ettirmelerinin daha gerçekçi bir yaklaşım olacağı düşünülmektedir. Petrol ve Doğalgaz ticaretinin artmasına paralel olarak, Azerbaycan'ın bundan sonraki devrede daha çok alt yapı, su, yol, elektrik gibi inşaat işlerine yönelmesi beklenmektedir. Diğer taraftan, inşaat sektörünü hizmet ticareti yanında tedarik mekanizmasını desteklemesiyle de değerlendirmek gerekmektedir. Türk inşaat

malzemeleri piyasada haklı bir imaja sahiptir. Bu anlamda Türkiye'nin Azerbaycan'a ihracatında inşaat malzemeleri önemli bir paya sahiptir.

4.2.2. İki Ülke Arasında Yürürlükte Olan Anlaşma ve Protokoller

Azerbaycan ile Türkiye arasında daima kuvvetli ilişkiler söz konusu olmuş ve her iki ülkenin liderleri de bu ilişkileri "Bir millet, iki devlet" sloganı ile nitelendirmişlerdir. İki ülke arasındaki ticari ve ekonomik işbirliğinin gelişmesine yönelik çeşitli anlaşma ve protokoller yapılmıştır. Hali hazırda yürürlükte olan anlaşma ve protokoller aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Anlaşma Adı	İmza Tarihi
Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması	01.11.1992
Kara Ulaştırma Anlaşması	01.11.1992
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	25.10.2011
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	09.02.1994
Uzun Vadeli Ticari ve Ekonomik İşbirliği Programı ve İcra Planı	06.11.2007
Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması	06.11.2007
KEK VI. Dönem Toplantısı	22.01.2011
KEK VII. Dönem Protokolü	11.07.2014
KUKK Toplantısı Protokolü	09.12.2015
Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Karma Ekonomik Komisyonu 8. Dönem Protokolü ve 1. Eylem Planı	16.09.2019
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Tercihli Ticaret Anlaşması	25.02.2020

4.3. Tarifeler, Diğer Vergiler

Nakliyatla ilgili sorunlar, geçiş belgesi yetersizliği, gecikme cezaları, taşımacılıkta karayoluna bağımlılık, gümrük uygulamaları, vize uygulaması, çalışma izninin zorlaştırılması, bürokrasi ve tekelleşmenin yaygınlaşması problemleri söz konusudur.

Azerbaycan Cumhuriyetinin "Tüketici Haklarının Korunması Hakkında Kanun" gereğince uygunluk sertifikası (Standart Belgesi) olmayan ürünlerin satışı ve kullanılması yasaktır. Azerbaycan'a yabancı ülkelerden malların ithalatının yapılabilmesi için milli sertifika belgelerine uygun olarak, malların standart belgesi ve deneme protokollerinin Azerbaycan Standartlaştırma, Metroloji ve Patent Devlet Komitesi'ne takdim olunması ve bu malların milli sertifikalaştırma sisteminde testlerinin yapılması gerekmektedir. Ancak, ithal edilen mallarda BDT Ülkeleri'nin standart kurumları ile TSE tarafından verilen standart belgeleri geçerli olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle Türkiye'den TSE belgesi ile gelen mallar diğer ülke mallarına göre avantajlı konumdadır.

İthal edilen ürünlerin üzerindeki etiketlerin İngilizce, Rusça, Türkçe olması yeterli görülürken, Mart 2010 tarihinden itibaren Azerbaycan Türkçesi ile olması uygulamasına geçilmiştir.

4.4. Dış Ticaret Politikası Ve Uygulamaları

Dış Ticaret Mevzuatı (İthalat ve İhracat Rejimi) Azerbaycan Cumhurbaşkanınının 24 Haziran 1997 tarih ve 609 sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

4.4.1.İhracat İşlemleri

Azerbaycan Cumhuriyetinde üretilen veya ithal edildikten sonra yeni bir üretim sürecine sokularak mamul hale getirilen malların ihracı gerçek ve tüzel kişiler tarafından serbestçe yapılabilen olup, Gümrük Kanununda ve söz konusu Kurallarda belirlenen durumlar hariç onların faaliyetine sınırlama getirilemez. Bakanlar Kurulu tarafından yapılan veya ilgili devlet organlarından izin alınarak gerçekleştirilen ihracat işlemleri dışında kalan bütün diğer malların ihracı Gümrük Organlarına beyan edilerek gerçekleştirilmektedir.

4.4.2.İthalat İşlemleri

Azerbaycan Cumhuriyeti'ne gerçek ve tüzel kişiler tarafından kendi dövizleri ile konsinye veya devlet garantisine bağlı olmayan krediler hesabına yapılan ithalat işlemleri ile ilgili yapılmış anlaşmalar (Bakanlar Kurulu tarafından yapılan ve ilgili devlet organlarından izin veya lisans alınarak gerçekleştirilen ithal işlemleri hariç) Gümrük Organlarına beyan edilmek suretiyle gerçekleştirilmektedir. Gerçek ve tüzel kişiler tarafından ithal edilen malların gümrük değerlerinin kontrolü yapılmakta olup, bu işlemler Gümrük Organları tarafından gerçekleştirilmektedir. Bazı stratejik malların ithalatı (silah, barut, patlayıcı maddeler vs.) Bakanlar Kurulu'nun izni ile gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, kuralların Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenmesi kaydıyla Ekonomi Bakanlığı'nın izni ile sınır ticareti yapılabilir. İhraç edilen malların bedelinin önceden ödenmiş olması veya gayri kabili rücu akreditif yolu ile ve yahut yetkili bankaların teminatının bulunması suretiyle ihracının gerçekleştirilmiş olması gerekmektedir. Malların ülke dışına çıkarılmasında bu üç yöntemden birinin kullanılmış olduğunun Gümrük Organlarına tevsiki gerekmektedir.

4.4.3.Gümrük Vergileri

Azerbaycan Cumhuriyeti Gümrük Kanunu (<http://www.e-qanun.az/code/21>) gümrük işinin hukuki, ekonomik ve kurumsal altyapısını, aynı zamanda gümrük alanına getirilen, bu alandan çıkarılan, transit olarak geçen mallara ve nakliye araçlarına uygulanan genel kuralları ve prosedürleri, gümrük işi alanında kişilerin haklarını ve görevlerini belirlemektedir. Azerbaycan'da ithalat aşamasında mal gruplarına göre nispi olarak üçüncü ülkeler (Türkiye dahil) menşeli ürünlerde %0-%15 arasında değişen oranlarda Gümrük Vergisi uygulanmaktadır. Maktu vergi oranları ise ölçü birimlerine göre (kg, lt, adet, m², m³, cm³, metre, çift) farklılık arz etmektedir. Azerbaycan Devleti Gümrük Organları tarafından asgari ithal fiyatı belirlenerek, bu fiyatın altında beyan edilen mallara belirlenmiş fiyatlar üzerinden Gümrük Vergisi uygulanabilmektedir. Öte yandan, Ülkemizin AB ile yapmış olduğu Gümrük Birliği Anlaşması benzeri Anlaşmalar Azerbaycan'ın bağımsızlığını kazandığı ilk yıllardan itibaren BDT ülkeleri ile (Rusya, Ukrayna, Gürcistan, Moldova, Kazakistan vs.) Serbest Ticaret Anlaşmaları yapılmış ve bu çerçevede anılan ülkelerden gelen ürünlerden gümrük vergisi sıfırlanmıştır. Anılan ülkelerden gelen ürünlere sadece %18 KDV uygulanmaktadır. Gümrük vergi oranları ile ilgili bilgilere Azerbaycan Devlet Gümrük Komitesinin (https://c2b.customs.gov.az/Tnved_public.aspx) web sitesinden ulaşmak mümkündür.

4.4.4. Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

"Tüketici Haklarının Korunması Hakkında" Azerbaycan Cumhuriyetinin Kanunu (<http://www.e-qanun.az/framework/9479>) çerçevesinde ülkeye yurtdışından ithal edilen ürünlerin üzerinde

tüketiciler için gerekli bilgilerin yer alması gerekmektedir. Buna göre, ithal edilen ürün çeşidine göre, ürünün içeriği, üretici adı, son kullanım tarihi, kullanım kuralları, parfüm ve kozmetik ürünler için yan etkileri v.b. hakkında gerekli bilgiler Azerbaycan dilinde mutlak şekilde belirtilmelidir. Açık mallarda, içinde ithal edilen ülkenin dilinde kitapçık şeklinde, kapalı olanlarda ise ürünün üzerine yapıştırılan izah edici bir sayfada (Stiker) tüketiciler için gerekli ek bilgiler yer almalıdır.

5. PAZAR DURUMU

5.1. Fırsatlar

Hükümetin önem verdiği petrol dışı ekonominin desteklenmesi politikası kapsamında, turizmin geliştirilmesi, organize sanayi bölgelerinin kurulması, ulaştırma sektörünün revizyonu yönünde arayışlar söz konusudur. Petrol dışı sektörlerin gelişmesini amaçlayan politikalar genel olarak iş ortamının iyileştirilmesini temel almakta, tarım, imalat sanayi, telekomünikasyon ve turizm potansiyel sektörler olarak değerlendirilmektedir. Doğrudan yabancı yatırımlar Azerbaycan'ın ekonomik canlanmasında anahtar rolü oynamıştır. Ülke ekonomisi çift yapılıdır. Bir yandan petrol ve ona bağlı hizmetler ile müteahhitlik sektörlerinde hızlı bir gelişme eğilimi gözlenirken, diğer yandan petrol dışı sanayi sektörlerinde yatırım eksikliği gözlenmektedir. Bunun sonucunda petrol dışı sektörlerde düşük istihdam, yetersiz vergi geliri ve ihracat dolayısıyla da ithal ürünlerinde rekabetle başa çıkamama gibi sorunlar yaşanmaktadır. Ülkemiz Azerbaycan'ın ithalat yaptığı ülkeler sıralamasında 2. sırada yer almaktadır. Dolayısıyla ülkemizin dış ticaretinde Azerbaycan önemli pazarlardan biridir.

5.2.Zorluklar

Doğrudan yabancı yatırımların önemli kısmı petrol üretimi ve çıkarımı alanlarına olmuştur. Sermaye yatırımlarının %60 gibi önemli bir oranı bu sektördedir. Yabancı yatırımcılar imalat sanayi sektörüne yatırım yapmaktan kaçınmaktadırlar. Bunun bir sonucu olarak da sektörün üretimi düşmüştür. Azerbaycan tarafından dış ticarete uygulanmakta olan teknik engeller hakkında bilgiye (<https://www.teknikengel.gov.tr/#/ulke/azerbaycan>) web sitesinden ulaşılabilmektedir.

5.3.Dağıtım Kanalları

Azerbaycan ekonomisinde 2015 yılında yaşanan ekonomik krizden sonra özellikle tüketici piyasasında dağıtım kanallarının önemi artmıştır. Şöyle ki, toptancıların, perakende mağazaların, ülkede sayıları giderek artan büyük süpermarketlerin ve merkezi satın alma birimlerinin tercih ettikleri yeni dağıtım kanalları sektörü büyük gelişme göstermiştir. Azerbaycan'daki dağıtım sektörü, ülkede değişik satın alma kalıplarındaki tüketici gruplarına hizmet veren kuruluşların ortaya çıkmasıyla daha da büyümüştür. Diğer eski BDT ülkelerinde olduğu gibi Azerbaycan'da da fiyat ve kalite satın alma kararının en önemli belirleyicisi olma özelliğini korumaktadır. Büyük gruplar ve onlara bağlı mağazalar/süpermarketler, Azerbaycan'daki perakende dağıtımda en önemli yeri tutmaktadır.

5.4.Tüketici Tercihleri

Azerbaycan'da bölgesel ekonomik farklılıklar, tüketicilerin satın alma davranış ve alışkanlıklarının yanı sıra dağıtımçıların satın alma kararları ile pazarlama tekniklerini de etkilemektedir. Azerbaycan'da başta Bakü şehri olmak üzere diğer büyük şehirlerde kredi kartı kullanımı son yıllarda artmaktadır. Azerbaycanlı tüketiciler arasında satış sonrası hizmetlere yönelik talepler de giderek artış

gözlemlenmektedir. Özellikle, ülkede satış sonrası hizmet uygulamalarında Türk firmalarının başarıyla hizmet vermeleri sebebiyle Türk mallarının tercih edilmesinde önemli bir yer tutmaktadır.

5.5.İşadamlarının Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Otellerde, büyük alışveriş merkezlerinde ve süpermarketlerde uluslar arası kredi kartları ve ABD Doları kullanılabilir. Küçük dükkan ve restoranlarda ise nakitle (AZN) ödeme yapılmaktadır.

Azerbaycan ve Türkiye arasındaki ticarete karşılaşılan önemli sorunlardan biri de vize uygulamalarıdır. Birinci derece pasaport, hizmet pasaportu ve diplomatik pasaportlara vize uygulanmamaktadır. İş adamlarının ülkeye girişlerinde vize gerekmektedir. Karayolu ile yapılacak girişlerde Azerbaycan Büyükelçiliği'nden ya da İstanbul Başkonsolosluğu'ndan vize alınması gerekmektedir. En fazla bir ay için vize alınabilmekte, resmi yazı ile müracaat edilmesi gerekmektedir. Havayolu ile yapılan girişlerde ise havaalanında vize alınması mümkündür.

Nüfusun büyük bir bölümü akıcı biçimde Rusça konuşabilmekte, İstanbul Türkçesi, Farsça, Gürcüce ve başka dilleri anlayabilmektedir. Otellerde, barlarda ve şirket ofislerinde İngilizce yaygındır. 1992 yılında Türkçeden örnek alınarak yeni bir Latin alfabesi oluşturulmuş olup, 2001'den beri zorunlu olarak kullanılmaktadır. Bağımsızlıktan sonra devlet, Rusçanın kullanımını aşamalı olarak kaldırmaya başlamıştır.

Azerbaycan ile Türkiye arasındaki saat farkı +2 saattir.

Azerbaycan yemekleri bol miktarda mevsim sebzeleri ve yeşillik içerir. Nane, kişniş, dereotu, fesleğen, maydanoz, tarhun, pırasa, kekik, frenk soğanı, mercan köşk, taze soğan gibi taze otlar (goy) çok yaygın tüketilir ve ana yemeklere eşlik eder. En çok koyun ve dana eti yenir. Pilav (plov) çok önemli bir yemektir ve safranlısı gibi birçok çeşidi yapılır. Azeriler yoğurt (qatik), peynir (pendir), ekmek (çörek), salata (salat) severler. Azerbaycan mutfağından bazı Azeri yemekleri; yarpak dolması, kelem dolması, badımjan dolması, kabab, balık, dograma, duşbara, lavangi ve lüle kababtır.

5.6.Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları (Başvuru belgeleri ve Yetkili merci vb.)

Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Fikri Mülkiyet Ajansı (<http://copat.gov.az/>) 30 Temmuz 2018 tarih ve 222 sayılı Azerbaycan Cumhurbaşkanı Kararıyla kurulmuş ve Azerbaycan'da telif hakları, fikri ve sınai mülkiyet hakları konusunda yetkili bir kurumdur. Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 15 Ekim 1999 tarih ve 166 sayılı Kararı ile onaylanmış "Marka tescil belgesi başvurularının yapılması ve ekspertizi" Kuralları gereği, söz konusu başvurular Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Fikri Mülkiyet Ajansı'na yapılmaktadır. Başvurular başvuru sahibinin kendisi tarafından veya adı geçen Ajanslık kaydında bulunan marka müvekkili (<http://patent.gov.az/?sid=14>) vasıtasıyla yapılabilir. Azerbaycan Cumhuriyetinde faaliyet gösteren girişimciler hariç, yabancı tüzel ve gerçek kişilerin Ajanslık başvuruları yalnızca marka müvekkili tarafından yapılmaktadır. Başvurular dilekçe ve eki ilgili evraklardan (<http://patent.gov.az/?sid=51>) oluşmakla bir markaya ait olmalıdır.